

2015-10-05

TJÄNSTESKRIVELSE
SOCN 2015/563-709

Socialnämnden

Hemlösa EU-medborgare i Nacka

Politikerinitiativ december 2014 från Andreas Falk med flera (S)

Förslag till beslut

Socialnämnden noterar att ett arbete i enlighet med intentionerna i politikerinitiativet pågår. Politikerinitiativet anses därmed behandlat.

Sammanfattning

I en skrivelse från december 2014 har socialdemokraterna skrivit om hemlösa EU-medborgare. Enligt skrivelsen finns ingen organiserad hjälp från kommunerna förutom den hjälp stödcentret Källan i Fisksätra erbjuder. Förslagen är att Nacka kommun planerar för egna åtgärder samt initierar ett samarbete med Värmdö kommun men även med civilsamhället, frivilligorganisationer och kyrkan för att åstadkomma åtgärder för att stödja dessa människor.

Lagstiftning som kommunallag och socialtjänstlag ger ingen vägledning i frågan. Enligt kommunallagen får en kommun endast ha hand om kommunens område eller dess medlemmar. Enligt socialtjänstlagen bedöms EU-medborgare som saknar uppehållsrätt i Sverige, som huvudregel endast har rätt till nödvändig hjälp för att avvärja en akut nödsituation. För barn som vistas i en kommun och saknar uppehållsrätt i Sverige, har socialtjänsten ansvar att ta ställning till om en utredning ska inledas eller inte.

På nationell nivå bevakar Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) frågan om EU-medborgare. Kommunförbundet Stockholms län (KSL) håller i ett nybildat regionalt nätverk.

Socialtjänsten i Nacka kommun möter EU-medborgare vid enstaka tillfällen. Kyrkan, fram för allt Källan i Fisksätra, hjälper utsatta EU-medborgare. Värmdö kommun har beslutat att en regional dialog kring EU-medborgare måste föregå upprättandet av lokala handlingsplaner och det lokala arbetet.

Kontakter med civilsamhället, i första hand församlingarna, har inletts och kommer att fortsätta. Ansvaret för de träffarna har övertagits av arbets- och företagsenheten. En ny träff är planerad under hösten.

Bakgrund

Socialdemokraterna har i sin skrivelse till dåvarande social- och äldrenämnden som inkom 2014-12-15 om hemlösa EU-medborgare påtalat att vid sidan om stödcentret Källan i Fisksätra, erbjuds ingen organiserad hjälp i kommunerna. De skriver vidare att situationen är akut just nu då kyla är på väg. De skriver att detta formellt inte ryms inom kommunens ansvarsområden, men kommuner har skyldighet att göra akuta insatser.

Förslagen i politikerinitiativet

Förslagen är:

- att Nacka kommun planerar för egna åtgärder
- att initiera ett samarbete med Värmdö kommun och med civilsamhället, frivilligorganisationer och kyrkan för att åstadkomma åtgärder för att stödja dessa människor

Ärendebeskrivning

Lagar och samverkan på nationell och regional nivå

Rörlighetsdirektivet och uppehållsrätten

Som medborgare i ett EU/EES-land har medborgaren rätt att vistas i Sverige i tre månader utan att ansöka om ett så kallat uppehållskort hos Migrationsverket. Bestämmelserna om uppehållsrätt återfinns i 3 a kapitlet utlänningslagen. Direktivet bygger på bestämmelserna om unionsmedborgarskap i artikel 20 och den fria rörligheten för unionsmedborgare i artikel 21 i Fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt.

Kommunallagen

En kommun får endast ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar och som inte kan handhas enbart av staten, en annan kommun, landsting eller någon annan (KL 2:1). Undantag finns i speciallagstiftning, till exempel socialtjänstlagen, men utöver dessa skyldigheter finns inget lagligt stöd för att bistå enskilda personer som inte är kommunmedlemmar.

Socialtjänstlagen

EU-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har samma rätt till socialt bistånd som svenska medborgare. Det är en konsekvens av EU-rättens likabehandlingsprincip.

I 2 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL) föreskrivs att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. I fråga om den som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera, finns särskilda bestämmelser om bistånd i den lagen.

Vistelsekommunens ansvar är begränsat till akuta situationer. Detta gäller framförallt de personer som är bosatta i en annan svensk kommun, men också de personer som inte har sin hemvist i Sverige och inte heller har uppehållsrätt här. EU-medborgare som bedöms sakna uppehållsrätt i Sverige, exempelvis någon som sökt sig hit utan realistiska möjligheter att göra sig gällande på den svenska arbetsmarknaden och därför till exempel måste tigga för sin försörjning, har som huvudregel endast rätt till nödvändig hjälp för att avvärja en akut nödsituation. Vad det är måste socialtjänsten bedöma från fall till fall. I praktiken innebär det ofta enstaka bistånd till mat, logi och resa tillbaka till det land som EU-medborgaren kommer från.

För barn som vistas i en kommun, men saknar uppehållsrätt i Sverige, är det socialtjänstens ansvar att ta ställning till om en utredning ska inledas eller ej. Om en utredning visar att barnet behöver stöd och skydd ska socialtjänsten utifrån barnets bästa ta ställning till vilka insatser som kan behöva erbjudas. Om familjen saknar uppehållsrätt i Sverige kan socialtjänsten behöva kontakta myndigheter i barnets hemland.

Nationell och regional samverkan

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bevakar frågan på nationell nivå. Regeringen har sedan januari 2015 tillsatt en nationell samordnare med uppdrag att bland annat stödja det arbete som utförs av myndigheter, kommuner, landsting och organisationer som möter utsatta EU-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige. Samordnaren ska också skapa förutsättningar för en förbättrad samverkan mellan aktörer som möter socialt utsatta EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige. Samordnaren ska lämna ett förslag i februari 2016.

I dagsläget saknas en regional överenskommelse kring frågan i Stockholms län. Däremot håller kommunförbundet Stockholms län (KSL) i ett nybildat regionalt nätverk. Medlemmarna har utsetts av kommundirektörerna i varje kommun. Representanter är säkerhetsansvarig eller från socialtjänsten. Från Nacka kommun är representanten säkerhetsansvarig. Syftet med samverkan är framförallt att försöka identifiera en gemensam problembild, att hitta samverkansformer mellan berörda aktörer, samordna gemensamma insatser och att utbyta erfarenheter och kunskaper med varandra. På mötet i december 2015 är temat civilsamhället. Om en regional överenskommelse kommer till stånd beror på vad den nationella samordnaren kommer fram till.

Lokalt arbete

Socialjouren möter EU-medborgare vid enstaka tillfällen. I första hand handlar det om nödprovning. De har betalat ut matpengar och boende i enstaka fall.

Mottagningsgruppen på Individ och familjeomsorgen har inte mött utsatta EU-medborgare.

Socialnämnden och arbets- och företagsnämnden bjöds in till ett seminarium med Stockholms stad kring EU-medborgare. Stockholms stad informerade bland annat om rättsläget och vad de har gjort.

Politiker från arbets- och företagsnämnden och socialnämnden samt tjänstemän har träffat Nacka, Boo och saltsjöbadens församling för att diskutera läget för bland annat utsatta EU-medborgare. Mötet mynnade ut i att gruppen behöver träffas flera gånger.

Utsatta EU-medborgare har inte kontaktat arbets- och företagsenheten.

Källan Fisksätra råd och stödcentrum, som är en del av Nacka församling, hjälper EU-medborgare som söker sig till deras verksamhet. Källan Fisksätra råd och stödcenter har många olika gruppaktiviteter, som till exempel sopplunch med musikunderhållning. De har även gåvor i form av mat och kläder. Antalet är osäkert men det rör sig om ett antal personer.

Församlingen i Älta och Boo församling har kontakt och stödjer ett fåtal EU-medborgare.

Polisen möter EU-medborgare vid en eventuell avhysning från plats. Avhysning har skett vid två tillfällen i år. Då gällde det 3 till 5 personer. Polisen har även skyddat utsatta EU-medborgare som blivit attackerade vid sin boplatz en gång i år.

Värmdö kommun har beslutat att en regional dialog kring EU-medborgare måste föregå upprättandet av lokala handlingsplaner och det lokala arbetet.

Enhetens utredning och bedömning

Sociala kvalitetsenheten har tagit del av socialdemokraternas skrivelse. Vidare har enheten beaktat de rörelsedirektiv, lagar och samverkan på nationell och regional nivå som finns samt tagit del av lokalt arbete.

Som beskrivits har kommunen begränsade möjligheter att lämna bistånd till personer som inte är kommunmedlemmar. Grundprincipen är att biståndet ska avlägsna en akut situation genom att ge mat, logi och eller hemresa. Insatsen får inte innebära något kommunalt åtagande på längre sikt än att den akuta situationen undanröjs.

Enheten bedömer att det i dagsläget inte finns något underlag för att initiera ett samarbete med Värmdö kommun då Värmdö kommun har beslutat om att stöd till EU-medborgare måste bygga på en regional dialog före ett upprättande av lokalt arbete.

Kontakter med civilsamhället, i första hand församlingarna, har inletts och kommer att fortsätta. Ansvaret för de träffarna har övertagits av arbets- och företagsenheten. En ny träff är planerad under hösten.

Då problematiken kring utsatta EU-medborgare går över kommungränserna är det naturligt att en regional dialog utgör grunden för vilket arbete Nacka kommun ska bedriva i det lokala arbetet. Ett gemensam regional överenskommelse ökar möjligheterna till ett likvärdigt och rättssäkert bemötande av EU-medborgare och minskar risken för att problem flyttas mellan olika aktörer. Kommunen deltar och tar del av all information från det regionala nätverket.

Förslagets ekonomiska konsekvenser

I nuläget finns inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

I nuläget ser vi inte att barn till EU-medborgare vistas i Nacka kommun.

Bilaga

Bilaga 1 Politikerinitiativ från Socialdemokraterna i Social- och äldrenämnden ang. hemlösa EU-medborgare i Nacka

Anders Fredriksson
Social- och äldredirektör

Marie Haesert
Planerare/utvecklare
Sociala kvalitetsenheten